

arcâ supervenit diluivum, erat 600 annorum, Gen. 7, v. 6. Augustinus alibi dicit 120 annos fuisse impensus in fabricatione arcæ, propter verba Gen. 6, v. 5. **CUM FABRICARETUR ARCA**, cujus fabricatio etiam erat quædam prædicatio, ait S. Augustinus, epist. illa 99; cogitare enim debebat illi increduli non de nihilo tantam machinam à Noe et filiis ejus tanto tempore et labore fabricari. **IN PAU PACI**; Græcè, ut sit adjectivum, animæ, quod sequitur; id est, octo animæ, octo homines, qui vocantur animæ per synecdocham, quâ pars ponitur pro toto; erant enim quatuor viri, Noe et tres filii, ac totidem uxores. Unam verò ex tribus filiorum Noe uxoribus fuisse Sibyllam Babyloniam, seu Erythream, Berosus Annii narrat, et ipsa etiam Sibylla in carminibus sibyllinis dicit se nurum Noe, et cum marito suo fuisse in arcâ; sed tam Berosus illi quam carmina Sibyllæ sunt suspectæ fidei. **SALVÆ FACTÆ SUNT**, servatæ, ne suffocarentur aquis cum cætero genere humano. **PER AQUAM**, beneficio aquæ elevantis et sustentantis arcam, in quâ octo illi homines cum brutis animalibus inclusi erant.

VERS. 21. — **QUOD ET VOS**; Græcè, nos, quod melius quadrat cum verbo *efficeremur* versus sequenti. **NUNC**, tempore legis novæ. **SIMILIS FORMÆ**, efformatam ad similitudinem sui prototypi, et ei quasi è regione respondens, ut vox Græca, *ὁμοίωμα*, significat. Vide quæ de istâ voce, ad Hebr. 9, v. 24, diximus. **SALVOS FACIT BAPTISMA**, quo abluitur corpus, infunditur gratia sanctificans animæ, quæ est semen æternæ salutis. Per idem ergo sic est ordinanda: *Quod baptisma similis formæ nunc salvos vos facit*. Quædam exemplaria Græca pro *quod*, longè ad sensum clariùs legunt *cui*, scilicet aquæ, ut significetur baptisma esse similis formæ, sive esse simile illi aquæ per quam octo illæ animæ salvæ factæ sunt tempore diluivii; sicut enim aqua diluivii elevans arcam eripuit morti octo animas quas incluse rat, ita aqua baptismalis elevat in cælum et salvat quos Ecclesia arca continet; non quòd omnes qui in Ecclesiâ sunt salventur, sed qui nemo salvatur nisi qui in Ecclesiâ fuerit. Paucitas etiam salvatorum in arcâ respectu innumerabilis multitudinis que suffocata est diluivii aquis, significat paucitatem prædestinatorum, si comparatur cum reprobis. Quod etiam duabus aliis veteris Testamenti figuris indicavit Deus, ut quando ex tot centenis millibus qui egressi sunt ex Ægypto, solum duo, Josue et Caleb, intraverunt terram promissionis; et deinde quando omnes Judei abducti sunt in Babylonem, exceptis paucis qui manus Chaldaeorum evaserunt, et remanserunt in eadem terrâ promissionis. Unde quod per tot figuras olim indicaverat, ipse Christus apertis verbis postea dixit: *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, Matth. 22, v. 14. **NOX CARNIS DEPOSITIO SORDUM**, non baptisma quatenus per ipsum deponuntur et abluuntur sordes corporis, sed **CONSCIENTIÆ BONÆ INTERROGATIO**, sed id quod baptizans interrogat catechumenum quando eum baptizat, nempe fides, dolor de peccatis, et propositum emendationis; nam baptizans interrogat: *An credat? An abrenuntiat*

diabolo? etc., cui catechumenus respondet: *Credo, abrenuntio*, etc. Hæc ergo fides et abrenuntiatio quæ interrogatur à baptizante, et respondetur à baptizando, sunt dispositiones necessariae ad effectum et gratiam baptismi in adulto catechumeno; ac proinde baptismus quatenus illas dispositiones conjunctas habet, non præcisè quatenus corpus abluit, salvat animam abluendo eam à peccatis. Ex quibus patet *interrogationem* hic sumi concretim et metonymicè, pro re quæ à baptizante interrogatur. Dicitur autem interrogatio bonæ conscientie, quando catechumenus respondet non fictè, sed bonè et sincerè conscientia, se credere et abrenuntiare; qui enim fictè ad baptismum accedit, non consequitur sacramenti gratiam, nisi fictiōnem et obicem amoverit. Aliqui vertunt, *stipulationem conscientie bonæ*, quia vox Græca stipulationem etiam significat; et huic loco rectè quadrare dicit Gagneus: stipulatio enim à jurisconsultis vocatur certa verborum formula quâ quis totidem verbis respondet interroganti, ut: *Promittis? promitto: Dabis? dabo*. Unde in baptismo est quædam interrogatio quæsi stipulatio, quando baptizans interrogat: *Credis?* et baptizandus respondet: *Credo*. In **DEUM**; conscientie bonæ, inquam, ad Deum, et coram Deo, qui cor intuetur, et non tantum ad homines, qui facile decipi possunt ab iis qui credere se dicunt, et revera non credunt; qui se diabolo et peccato abrenuntiant, et verè non abrenuntiant. Hinc patet particulam in *Deum* non cum voce *interrogatio*, quæ immediatè præcedit, sed cum *conscientie bonæ* debere conjungi. **PER RESURRECTIONEM JESU CHRISTI**; baptisma, inquam, salvos nos facit per resurrectionem quâ Christus resurrexit ut nos baptizante suo justificaret et salvos faceret; verba enim ista *per resurrectionem*, proximè conjungenda sunt istis præcedentibus *salvos facit baptisma*; cætera verò verba intermedia includenda sunt parenthesi. Dicitur autem baptisma operari salutem, et salvos nos facere per resurrectionem, quia sicut ab æternâ sapientiâ ordinatum fuerat ut Christus morte suâ pro peccatis nostris Patri satisfaceret, et redemptionis lytrum solveret, ita etiam constitutum fuit ut ipse idem homo vivens, ac proinde à mortuis resurgens, pretium suæ mortis per baptismum et per alia instrumenta ab ipso instituta nobis applicaret; homo enim Christus jam in cælis vivens est principalis operans, et gratiam infundens in baptismo et omnibus sacramentis. Quo eodem sensu dicitur *traditus propter delicta nostra*, et *resurrexisset propter justificationem nostram*, ad Rom. 4, v. ult.: *Ut justificet nos, et iustos faciat nos*, inquit S. August., serm. 15, de Verbis Apostoli. Alii exponunt quòd baptismus idèò per resurrectionem nos salvos faciat tanquam per causam exemplarem, quia resurrectio Christi fuit quoddam exemplar et formula quâ docemur, quomodò à morte peccatorum ad justitiam et vitæ novitatem resurgere debeamus: huic autem formulæ maximè conformamur in baptismo, cujus immersio significat mortem et sepulchrum Christi; emersio verò resurrectionem à morte et sepulchro adumbrat, ut aliter apostolus, ad Rom. 6, v. 4, si-

gnificat. Solebat enim olim baptismus per immersionem in aquam et emersionem administrari, qui nos usque ad tempora S. Th. perduravit, ut ex 5 part., quest. 66, art. 7, colligere licet.

VERS. 22. — **QUI EST IN DEXTERA DEI**, ad dexteram Dei Patris, sive loco apud Patrem honorabilissimo, utpote in essentia et potentia ei coequalis: unde alter apostolus probat Christum esse majorem angelis, quia Pater nulli unquam angelorum dixit: *Sede à dextris meis*, ad Hebr. 1, vers. 15. Licet autem à principio conceptionis Christus secundum divinitatem fuerit æqualis Patri, specialiter tamen post resurrectionem et ascensionem in cælum dicitur sedisse à dextris ejus, quia hoc tunc evidentius declaratum fuit. Secundum verò humanitatem, sedet à dextris Dei, quia dextera est locus beatitudinis et electorum, quorum Christus est caput etiam secundum humanitatem. **DEGLUTIENS MORTEM**; ita perfectè mortem animæ et corporis consumens, ut ne vestigium quidem ejus amplius appareat, sicut id quod deglutitur, penitus ex oculis evanescit; hoc verò demùm fiet quando post beatam resurrectionem *novissima destruetur mors*, 4 ad Cor. 15, v. 26, et *absorpta fuerit mors in victoria*, ibid., v. 54, quæ verba, sicut et hæc S. Petri, desumpta sunt ex Isaia 25, v. 8; ubi enim in Vulgato legitur: *Præcipientur mortem in sempiternum*, Hebræus legit: *Billa hammevet lenet sach*, id est, absorbebit sive deglutiet mortem in sempiternum. **UT VITÆ ÆTERNÆ**, beatæ vitæ animæ et corporis, **HEREDES EFFICEREMUR**, nos electi et filii Dei adoptivi per gratiam; nam hereditas est possessio filiorum. Hæc tamen et proximè præcedentia verba absunt à textu Græco et Syriaco. **PROFECTUS IN CÆLUM**,

CAPUT IV.

1. Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini; quia qui passus est in carne, desit à peccatis:

2. Ut jam non desideris hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat temporis.

3. Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam, his qui ambulaverunt in luxuria, desideris, vinolentis, comessationibus, potationibus, et illicitis inceduntur cultibus.

4. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eadem luxuria confusionem, blasphemantes;

5. Qui reddent rationem ei qui paratus est judicare vivos et mortuos.

6. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est; ut iudicentur quidem secundum homines in carne, vivunt autem secundum Deum in spiritu.

7. Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus.

8. Ante omnia autem mutuum in vobismetipsis charitatem continuam habentes; quia charitas operit multitudinem peccatorum.

9. Hospitales invicem sine murmuratione;

10. Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alter-

elevans corpus suum per dotem agilitatis usque ad supremum cælum, sedem beatorum. Quomodò autem vel in quâ parte cæli corpus Christi collocatum sit: *Curiosissimum est et supervacaneum querere: nec est fragilitatis nostræ colorum secreta discutere*, ait Augustinus, cap. 6, lib. de Fide et Symbolo. S. Thomas supra convexam cæli superficiem ipsum collocat, quia dicitur *ascendisse super omnes cætos*, ad Ephes. 4, v. 10. Alii malunt intra ipsius empyrei cavam quandam capacitatem aurâ cælesti plenam cum cæteris beatis contineri. **SUBJECTUS SIMI**, à Patre suo, qui constituit eum ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum et potestatem, ad Ephes. 1, v. 21. In ascensione autem Christi angeli qui subjecti erant ei secundum rem, subjecti sunt secundum manifestationem, inquit Thomas Anglicus. **ANGELIS**, minoribus, qui tanquam ordinarii nuntii ad homines mitti solent, **ET POTESTATIBUS**, et virtutibus; et majoribus angelis; elegit enim angelorum nomina, quæ majorem quandam excellentiam in imperando et operando sonant, ut tam minores quam majores angelos subjectos esse Christo, etiam ut homini, significaret; ratione enim unionis hypostaticæ humanitas Christi et beatitudine et supernaturalibus omnibus perfectionibus supra universos angelos altissime elevata est. Vide quæ ad Ephes. 1, v. 21, diximus. Ex hoc loco et alioquo similibus Catharinus, Valentinus, Suarez, et quidam alii scholastici, docent Christum non tantum hominibus, sed etiam angelis gratiam et gloriam meruisse, sed contra S. Augustinum et Thomam: illi autem scholastici primum Verbum divinum incarnandum fuisse etiam si suppositus homo non peccasset; cujus tamen oppositum longè est probabilius.

CHAPITRE IV.

1. Puis donc que Jésus-Christ a souffert en sa chair, armez-vous de cette pensée, que tout homme qui est mort à la concupiscence charnelle a cessé de pécher.

2. En sorte que, durant tout le temps qui lui reste de cette vie mortelle, il ne vive plus selon les passions des hommes, mais selon la volonté de Dieu.

3. Car c'est bien assez que dans le temps de votre première vie, vous vous soyez abandonnés aux mêmes passions que les païens, vivant dans les impudicités, dans les mauvais desirs, dans les ivrogneries, dans les banquets de dissolution et de débauche, dans les excès du vin, et dans le culte sacrilège des idoles.

4. Ils trouvent maintenant étrange que vous ne couriez plus avec eux, comme vous l'avez fait, et des débordements de débauche et d'impudérence; et ils prennent de là sujet de vous charger d'exécration:

5. Mais ils rendront compte à celui qui est prêt à juger les vivants et les morts.

6. Car c'est pour cela que l'Évangile a aussi été prêché aux morts, afin qu'ayant été punis devant les hommes selon la chair, ils recussent devant Dieu la vie de l'esprit.

7. Au reste, la fin de toutes choses s'approche. Conduisez-vous donc avec sagesse, et soyez vigilants dans la prière.

8. Mais avant toutes choses, ayez une charité persévérante les uns pour les autres; car la charité couvre beaucoup de péchés.

9. Exercez entre vous l'hospitalité sans murmurer.

10. Que chacun de vous rende service aux autres

utrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratie Dei.

11. Si quis loquitur, quasi sermo Dei; si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus; ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum; cui est gloria et imperium in secula seculorum. Amen.

12. Charissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat.

13. Sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione glorie ejus gauderis exultantes.

14. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est honoris, glorie et virtutis Dei, et qui est ejus Spiritus super vos requisit.

15. Nemo autem vestrum patiatui ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.

16. Si autem ut christianus, non erubescat: glori-ficet autem Deum in isto nomine.

17. Quoniam tempus est ut incipiat iudicium à domo Dei; si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio?

18. Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parentur?

19. Itaque et hi qui patiuntur secundam voluntatem Dei, fidei Creatori commendant animas suas in beneficiis.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — CHRISTO NOTUR PASSO; quandoquidem ergo Christus mortem pro nobis passus sit, ut cap. precedenti, v. 18, dicebamus, IN CARNE, quantum ad carnem suam mortalem, qui in divinitate erat impassibilis; quod significatum fuerat in arietate immolato, et Isaac liberato, Gen. 22, v. 13: ET VOS EADEM (simili) COGITATIONE, hæc scilicet quæ mox à me subji-cietur; Græcè, eandem cogitationem; ubi Œcumenius subintelligit prepositionem secundam, quia ista cogitatio quam mox subji-ciet, est secundum cogitationem passionis Christi, sive est illi similis, cum mors Christi in carne sit exemplar mortificationis carnis nostræ. ARMAMINI; estote armati adversus carnis concupiscentiam in bello hoc quotidiano, ubi caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, ad Galat. 5, v. 17. QUI QUI PASSES EST IN CARNE; quod ille qui mortuus est concupiscentie carnali, et illum crucifixum ad similitudinem quamdam Christi qui mortuus et crucifixus est carne, DESIT A PECCATIS, destitit jam peccare et exercere opera concupiscentie carnalis; sicut qui carne mortuus est, destitit exercere opera vite carnalis et animalis.

VERS. 2. — UT JAM, post conversionem suam ad fidem, non DESIDERIS HOMINUM, pravis cupiditatibus hominum corruptorem, qui secundum naturam humanam gratia Dei destitutam vivunt, SED VOLUNTATI DEI, secundum Dei voluntatem: Hæc est autem voluntas Dei sanctificatio nostra, I ad Thess. 4, v. 3, ubi loquitur Apostolus de sanctificatione et justitia honorum ope-

rum, quæ desideris hominum pravis opponuntur. QUOD RELIQUUM EST IN CARNE VIVAT TEMPORIS, vivat quod reliquum temporis est in carne; ita enim hæc verba ordinanda sunt: sed voluntati Dei, inquit, vivat reliquum temporis vitæ, quod post conversionem ad Christum vivet in carne mortali.

VERS. 3. — SUFFICIT ENIM, et plus quam sufficere debet. GRÆCUS ADDIT: VOBIS. Ubi S. Petrus se gentium peccatores numerat, non quod talis revera fuerit, sed generis sui peccata communia reputat, inquit Cajetanus. Quisdam tamen codices Græci vobis, non autem nobis, legunt. PRÆTERITUM TEMPUS, vite scilicet ad gulam pertinet: DESIDERIS, pravis concupiscentiis, quæ luxuriosi et lascivi homines sæpe intra peccatis continent, quia exequi opere externo non audent, aut non possunt. VISOLENTIS, quibus hominum ebriosorum gula et fauces bulliunt et ardent, ut quidam vocem Græcam explicant. COMESATIONIBUS, CONVIVIS

selon le don qu'il a reçu, comme étant de fidèles dispensateurs des différentes grâces de Dieu.

11. Si quelqu'un parle, qu'il paraisse que Dieu parle par sa bouche; si quelqu'un exerce quelque ministère, qu'il le fasse comme n'agissant que par la vertu que Dieu lui donne; afin qu'en tout ce que vous faites, Dieu soit glorifié par Jésus-Christ, à qui appartient la gloire et l'empire dans les siècles des siècles. Amen.

12. Mes très-chers frères, ne soyez point surpris lorsque Dieu vous éprouve par le feu des afflictions, comme si quelque chose d'extraordinaire vous arrivait.

13. Mais réjouissez-vous plutôt de ce que vous participez aux souffrances de Jésus-Christ, afin que vous soyez aussi comblés de joie dans la manifestation de sa gloire.

14. Vous êtes bienheureux si vous souffrez des injures et des diffamations pour le nom de Jésus-Christ; parce que l'honneur, la gloire, la vertu de Dieu, et son Esprit, repose sur vous.

15. Mais que nul de vous ne souffre comme homicide, ou comme larron, ou comme médisant, ou comme envieux du bien d'autrui.

16. S'il souffre comme chrétien, qu'il n'en ait point de honte; mais qu'il en glorifie Dieu.

17. Car voici le temps où Dieu doit commencer son jugement par sa propre maison; et s'il commence par nous, quelle sera la fin de ceux qui rejettent l'Évangile de Dieu?

18. Si le juste même se sauve avec tant de peine, que deviendront les impies et les pécheurs?

19. C'est pourquoi, que ceux qui souffrent selon la volonté de Dieu, persévérant dans les bonnes œuvres, remettent leurs âmes entre les mains de celui qui en est le créateur, et qui leur sera fidèle.

que extra tempus ad voluptatem et petulantiam ab hominibus carnalibus celebrantur. POTATIONIBUS, quibus ebriosis inter se certant, commemorantes in vino, et studentes calicibus epotandis, Proverb. 23, v. 30. ET ILICITIS; Græcè, nefandis, aut abominatis, quomodo inter res noster verit, Act. 10, v. 28: unde videtur illicitis, hic accipisse pro rebus abominandis in quibus nihil liciti vel boni est: quomodo Virgilius Busiridem immanem tyrannum vocat illudatum, quia in eo nihil omnino laude dignum erat, cum tamen res vulgariter male semper aliquid boni et laude dignum permixtum habeant. INDIORUM CULTIBUS; Indorum enim quidam in Ponto, Galatiâ, Cappadocia, etc., exules, gentibus permixti, verisimiliter ad idololatriam eorum aut amicitia, aut metu, aut paupertate seducti deleverant, vel saltem de idololatriis, et mensis eorum illicitis participaverant.

VERS. 4. — IN QUO, quapropter, seu de qua re, ADMIRANTUR, gentiles tanquam rem peregrinam et exotica, ut verbum Græcum sonat: NOX CONCURRENTIUS VOBIS; dum vos post conversionem ad fidem christianam non amplius concurretis cum ipsis in EADEM LUXURIE, lascivie quæ ad Venerem, gulam, et omnem morum dissolutionem pertinet; id enim vox Græca propriè significat, CONFUSIONEM; Græcè, refusionem, quæ jam sicut ante christianam velut aqua effundamini cum ipsis in eandem morum dissolutionem. BLASPHEMANTES, ideòque maledicunt vobis et religioni, quæ talem morum in melius mutationem docet.

VERS. 5. — QUI REDDENT RATIONEM, blasphemie et totius vite sue dissolute, ET QUI PARATUS EST JUDICARE, Christo, cui Pater omne iudicium dedit, et ipse exequi est paratus. VIVOS, quos in extremo iudicii die vivos in mundo reperiet; ET MORTUOS, qui à principio mundi eò usque definiti fuerint, quos ut in iudicio comparent, suscitabit à mortuis.

VERS. 6. — PROPTER HOC ENIM; ut mortui etiam judicentur, non tantùm illi qui tunc reperientur vivi. ET MORTUOS, etiam illis qui jam mortui sunt ante Christi adventum; mortui enim hic planè videntur intelligi eadem significatione ac in versu precedenti. EVANGELIZATUM EST; eis dum viverent, fides et gratia Evangelii olim annuntiata est à Spiritu Christi inspirante patriarchas et prophetas aliosque sanctos legis tam nature quam Mosiacæ. Hoc eodem sensu dixit, cap. precedenti, v. 19, Christum in spiritu suo predicasse incredulis tempore Noe. UT JUDICENTUR, ut quavis, postquam crederentur sicut, exponit S. Aug., epist. 99, iudicati fuerint; Grecus enim aristus potest etiam per tempus præteritum exponi: deinde frequens est in Scripturis tempus unum pro alio poni, ut notat Œcumenius. SECUNDUM HOMINES, secundum iudicia hominum, qui iuxta apparentiam externam iudicant de hominibus probis, et eos qui inter persecutiones aut huius vite miseria moriuntur, in perpetuum perditos putant. IN CARNE, per conditionem carnis mortalis, ut quia caro eorum mortua, sepulta, et consumpta est, putantur ab hominibus profanis nunquam ad iudicium resurrecturi ut mercedem fidei et honorum

operum recipient, quasi sepulchra sint futura domus illorum in eternum. Idem erit sensus si cum Græcis carne, sine prepositione legamus. VIVANT AUTEM, vitæ naturalis et supernaturalis beatæ, quam ut accipiant non in animâ tantum, sed etiam in corpore, in fine seculi resurgent ad iudicium Judicis vivorum et mortuorum. Si autem boni iudicandi sunt, et rationem reddidit, mali non effugient. SECUNDUM DEUM, secundum verum Dei iudicium, etiamsi aliter iudicaverint olim homines carnales; IN SPIRITU; Græcè, spiritu, iterum sine prepositione, id est, per virtutem spiritus Christi eos vivificantis: videtur enim spiritus sumi hic, sicut cap. precedenti, v. 18; veluti ibidem, v. 19, spiritus sunt qui hic vocatur mortui; et ibi prædicatio, hic dicitur evangelizatio: unde duo ista obscura loca debent utrumque se mutuo illustrare. Sed hic locus præsertim tam tenebrosus visus est Catharico, ut nihil fuerit ausus commentari: Ego enim, inquit, non istius ingenii sum, ut quod nescio velim profiteri me scire. Maximè verò in hoc loco laborant qui existimant evangelizationem istam factam ab animâ Christi spiritibus in limbo aut purgatorio, intra triduum mortis: quomodo enim illis spiritibus tunc evangelizatum est ut iudicentur? etc. Potest tamen probabiliter sic exponi: Propterea Christus mortuus, sive spiritibus mortuorum, qui perierunt diluvio tempore Noe, evangelizavit in carcere limbi et purgatorii, ut quavis iudicati fuerint, et condemnati olim secundum homines, id est, secundum iudicia Noe et aliorum hominum qui videbant eos aquis suffocati, in carne, quantum ad carnem mortalem, in quâ videbant eos à Deo puniri, vivant autem, viverent autem vitæ beatæ, primò anime, deinde corporis, secundum Deum, secundum verum et justum Dei iudicium, qui justos et electos suos vitæ aeternæ præmiat; IN SPIRITU, quoad spiritum, sive animam, secundum quem, carne olim diluvio assumptâ, in limbo aut purgatorio adhuc debebant, expectantes suam redemptionem: aut certè in spiritu, id est, per Spiritus sancti operationem. Igitur breviter sensus erit Christus, quando descendit ad inferos, ideò spiritibus illis evangelizasse, ut eos et presentia suâ, et visione divina essentia bearet.

VERS. 7. — OMNIA AUTEM, rerum humanarum, et machine totius huius mundi corruptibilis, FISIS APPROPRICAVIT: unde brevi et hostium vestrorum blasphemie et flagitia finem et condignas penas accipiet; vestra verò patientia et virtus coronabitur. Finitur autem unicuique quodammodo hic mundus quando per mortem habitatione orbis terre expellitur. Deinde omnium hominum et totius mundi interitus etiam appropinquavit, quia, licet aliquot adhuc annorum millibus duraret, mille tamen anni apud Dominum sicut unus dies, 2 Petr. 3, v. 8; quod autem tantum uno aut altero die abest, dicitur in propinquo esse. Denique sumus in novissimâ ætate, et quasi senectute mundi, quæ quandiu duratura sit, incertum est; unde sicuti senes dicuntur appropinquasse fini et mortui suæ, ita etiam hæc ultima mundi ætas; ideòque alius apostolus clamat: Filioli, novissima hora est, 1 Joan. 2,

v. 18. ESTOTE ITAQE PRUDENTES, sapientes et in omnibus circumspici, cum venemini in medio nationis pravae, nec tantum inter hostes visibiles, sed invisibiles, quia adversarius vester diabolus, etc., 1 Petri 5, v. 8. Erasmus et alii vertunt: *Estote sobrii*, quia verbum Graecum vel prudentem, vel sobrium, vel temperantem esse, significat. Et *VIGILATE IN ORATIONIBUS*; Graecè, *vigilate in orationes*, sive ad orandum; somniculose enim aut distracte orationes parum aut nihil impetrant apud Deum; unde Sapiens monet: *Ante orationem praeparo animam tuam, et noli esse quasi homo qui tentat Deum*, Ecclesiast. 18, v. 25. Oportet enim attentionem orationi adjungere, et hoc tantum versare in corde quod profertur in ore, inquit Augustinus. Quia tamen fieri non potest quin aliquando distrahamur, ideò non praecipitur nobis ne distracti simus in oratione, sed jubemur vigilare ne distrahamur, ait Glossa in cap. 7 Matth. Prudentiae vult conjugii orationem, quia sine gratiâ, quam oratio impetrat, omne humanae prudentiae studium, et officia virtutum, quae prudentia dirigit, nihil ad vitam aeternam adjuvant.

VERS. 8. — ANTE OMNIA AUTEM, ante ceteras omnes virtutes, quia charitas regina et mater est virtutum, sine qua nullum est meritum, nullum perfectè bonum; MUTUAM IN VOBISMET IPSIS, inter vosmet ipsos, sive in nos ipsos, ut Graecus textus habet; CHARITATEM CONTINUAM HABENTES, amorem fraternum, quo invicem, sicut nos ipsos, et utrosque propter Deum et in Deo diligamus. Debet autem haec charitas esse continua, id est, nullis inimicitiiis aut offensionibus interrupta; sed quoescumque se offert occasio, fors in officium aliquis virtutis erga fratres debet exire. Potest autem charitas magis esse continua quam hospitalitas et externa virtutum officia, quae S. Petrus subiungit, quia haec per officia corporis et per tempora opportuna fieri necesse est, inquit Beda; charitas verò, ejus instinctu haec foris aguntur, quia interiori homini praesidet, semper ibidem haberi potest, quamvis non semper in publico ostendi possit; Graecam tamen vocem, quam interpretis hic *continuum* interpretatur, Erasmus *vehementem*, alii *intensam* vertere malunt. Quia CHARITAS, ista fraterna, OPERIS, tegit ne ab aliis conspiciantur, benignè dissimulat, et patienter sustinet: *Charitas enim benigna est, patientis est*, etc., 1 ad Cor. 13, v. 4; imò operiendo sanat, et quantum in se est, orationibus et admonitionibus delet: *Qui enim converti fecerit peccatorem, operiet multitudinem peccatorum*, ut ait Jacob, c. 5, versu ultimo; si vero peccatum in ipsum commissum fuerit, libenter condonat; contra verò qui fratrem odit, peccata et vitia ejus discooperit, per detractionem aliis ostendit et exaggerat. MULTITUDINER PECCATORUM, peccata proximorum, quantumvis sint multa; unde Petro interroganti quoties fratri in se peccanti dimittere deberet, a septies? respondit Christus, non tantum septies, sed septuagesies septies, id est, innumerabilibus vicibus, et quotiescumque in ipsum peccaret; ponitur enim numerus certus pro incerto, Matth. 18, v. 22. Hanc sententiam desumpsit S. Pe-

trus ex Proverb. 10, v. 12, ubi iuxta Hebraicam veritatem S. Hieronymus vertit: *Odium suscitavit rixam, et universa delicta operit charitas*. Commendat igitur charitatem ab effectu, quia pacem et concordiam gignit, sicut è contra odium rixas et bella parit. Ex consequenti tamen charitas operit, et operiendo delet multitudinem propriorum peccatorum ejus qui charitate fraternâ fervet; unde Augustinus, tractatu primo in Epistolâ Joannis, interpretatur, charitas delicta extinguit: *Dimittuntur enim debita ei qui dimittit debitoribus suis; et justissimum est apud Deum, ait Beda, ut iuxta mensuram pietatis quae mensi fuerimus, remeatur nobis*. Unde non est cur Calvinus quorundam Papistarum crassam ignorantiam, loquitur, acuset, qui hâc S. Petri sententiâ utuntur ad probandum honorum operum pro peccatis suis satisfactionem.

VERS. 9. — HOSPITALES INVICEM, libenter hospitio excipientes alii alios Christianos aliunde profugos aut adventantes, et maximè Evangelii ministros; quam hospitalitatem in Caio suo laudat S. Joannes Epist. I c. 5, v. 5. Habebant autem Christiani eo tempore quamdam hospitalitatis tesseram quam dabat eis Ecclesia unde veniebant, quâ ostensa ab aliis hospitio excipiebantur. Hanc autem saepe mutabant propter quosdam deceptores infideles, qui eam imitabantur, et sic in domos Christianorum se insinabant. SINE MURMURATIONE, non murmurando, quòd hospites et peregrini nimis saepe fortè adveniant et vobis sint onerosi; sed si pauperes estis, pauca et hilariter offerite; et ut quidam de paupere, sed hilari hospite ait:

Super omnia vultus
Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.

VERS. 10. — UNUSCUISQUE SICUT ACCEPERIT GRATIAM, quodcumque charisma et donum à Deo, sive temporale, sive spirituale. Quaecumque enim gratis et sine meritis nostris praecedentibus à Deo accipimus, vocantur generali nomine *gratie*; unde Augustinus vitam nostram, ingenium, liberum arbitrium, et omnes facultates, quae ab animâ vel corpore nostro resultant, gratias Dei generaliter solet appellare; omnia enim ista nullis praecedentibus nostris meritis à Deo creatore accipimus. Hinc distincto gratiae in gratiam supernaturalem proprie dictam, et gratiam creationis. Postquam ad charitatem et hospitalitatem est adhortatus, monet jam generaliter ut omnia dona et talenta Dei liberaliter et hilariter in alios impendant. IN ATERITRUM ILLAM ADMINISTRANTES, alii aliis; illi nempe qui dona illa acceperunt, aliis qui indignè communicant, ut membra ejusdem corporis, quae alia aliis mutuas commoditates communicare solent; oculus regit pedem, pes oculum portat, etc. Dicit, *administrantes*, vel, ut Graecus, *ministrantes*, quia charitas unumquemque nostrum ministrum alterius et servum quodammodo facit: *Qui major est vestrum, erit vester minister*, Matth. 23, v. 11; unde S. Gregorius primus inter pontifices se *servum servorum Dei* appellavit. *Sicut dicitur*; ex Graeco etiam verti potest, *praecleari, id*

est, valdè fideles et seduli. DISPENSATORES; Graecè, *oekonomi*, qui non tam sua quam Domini sui talenta et bona aliis dispensant. MULTIFORMIS GRATIE DEI, multiplicitum donorum gratitudinem Dei. Varia enim sunt dona et talenta, corporis, animi, rerum exteriarum, quae omnia eo fine dat Deus, ut ex charitate fraternâ indigentibus ea dispensemus, ne si in terram defodiâmus, aut reponamus in sudario, accidat nobis quod servo illi evangelico qui ejectus est in tenebras exteriores, Matthaei 25, v. 50. Non oportet quidem Dei vocationem praecurrere, et talenta ejus in suam gloriam convertere; sed tamen etiam Deo ad officium dispensatoris vocati non debemus contumaciter resistere. Licèt enim *otium sanctum quaerat charitas veritatis, negotium tamen justum suscipit necessitas charitatis; quam sarcinam si nullus imponit, percipiendae atque intendendae vacandum est veritati; si autem imponatur, suscipienda est propter charitatis necessitatem*, ait Augustinus, lib. 19, cap. 19, de Civit. Sed implendus autem veritate est animus, ut tanquam ex fonte proximis depromere, non tantum de canali, aspergere possis, fatisque quod dicit Sapiens: *Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide*, Proverb. 5, v. 16. Quia tamen non omnes ad omnia à Deo vocantur, oportet secundum inclinationem spiritus, et admixtam operationi delectationem, Dei vocationem aestimare; nam gratia Dei nihil aliud est quam delectatio quaedam spiritualis, secundum S. Augustini theologiam.

VERS. 11. — SI QUIS LOQUITUR, si quis à Spiritu sancto acceperit sermonem sapientiae, aut scientiae, iuxta illud: *Alii per Spiritum datur sermo sapientiae, alii sermo scientiae secundum eundem Spiritum*, 1 ad Cor. 12, v. 8; sive donum sapienter et scienter praedicandi et loquendi de rebus divinis. QUASI SERMOES DEI, loquatur, non quasi sermones suos et humanos, sed quasi verba Spiritus sancti, qui per Scripturas sacras dicitur, et occultis suggestionibus quod utile est auditoribus concionanti inspirat. Ipse enim est qui labia veri concionantis aperit, qui velle et perficere pro bonâ voluntate operatur in omnibus, ad Philipp. 2, v. 15. Non loquitur ergo quasi sermones Dei, qui fabulas et curiositates sacris concionibus immiscent, qui vnum sacrae Scripture aquâ sapientiae secularis diluunt, aut qui ex concionibus et sermonibus Dei vanam gloriam et sui admirationem magis quam populî edificationem captant, quorum mens avida laudis in superbia rapitur excessus, et fit immunda vanitas, dum sibi videtur clara virtute, inquit S. Prosper, epist. ad Demetriadem, c. 16. SI QUIS MINISTRAT, si quis gratiam et donum ministrandi in Ecclesia acceperit, sive circa curam animarum, sive circa altare, aut circa mensas pauperum, quibus diaconi prepositi erant, Actor. 6, v. 5. TANquam EX VIRTUTE; Graecè, *ex fortitudine*. Ministret non tanquam virtutum et vires rectè ministrandi à se habeat, sed QUAM ADMINISTRAT DEUS; Graecè, *suppeditat*, id est, quam per gratiam suam suppeditat et suggerit Deus. Sine eo enim non possumus rectè ministrare, sine

quo nihil possumus rectè facere; ipse enim et vires naturae donat ut faciamus, et gratiam Spiritus sancti ut rectè faciamus. Ut in omnibus (actionibus nostris) HONORIFICATUR DEUS; honor et gloria Deo tribuatur à nobis, cum omnes actiones nostras bonas ab eo ut principio emanare, et in eum ut finem referendas esse cogitamus, et factio ipso referimus; sive enim manducamus, sive bibimus, sive aliud quicquid faciamus, omnia in gloriam Dei facere praecipit alius Apostolus 1 ad Cor. 10, v. 31. PER JESUM CHRISTUM, per Jesu Christi merita ob partam nobis gratiam. Ista enim est necessaria ut actiones nostras in Deum amore casto tanquam in finem ultimum referamus, et Deus in omnibus honorificetur à nobis. Hae autem est propria hominis lapsi et per Christum erecti gratia, quae in omnibus bonis operibus nos praevēnit et sequitur, et sine quâ liberum arbitrium sibi permittit non nisi in suam perniciem movetur, ut ait S. Prosper, epist. ad Rufinum, c. 17. CUI EST GLORIA, cui Deo uni et trino est et debetur gloria et honor; idèquē in omnibus actionibus nostris jure meritoque honorificari debet. Imò *universa facies et vultus sacrarum Scripturarum bene intuentes ut admonere invenitur, ut qui gloriantur, in Domino gloriatur*, ait August., c. 89 Enchirid.; id est, ut creatura rationalis in omnibus, non suam, sed Dei gloriam quaeret. Et IMPERUM, imperandi et regendi potestas; sicut enim creator omnium est, ita omnium creaturarum rectorem esse oportet. IN SECLULA SECLULORUM, in omnem aeternitatem. AMEN, verum hoc sit, et sic fiat. Nam Hebraicum *amen* veritatem, fidelitatem, et certitudinem significat. Postquam autem pto isto animi motu et tanquam brevi saltu exiliit, mox in viam redit, et institutum prosequens, ait:

VERS. 12. — CHARISSIMI, SOLITE PEREGRINARI, valdè admirari et obstupescere, tanquam ad rem peregrinam et insolitam; unde interrpes vertit idem verbum, *admirari*, sup. v. 4. IN FERVORE, propter fervorem ignis tribulationum vestrarum; Graecè, *ignitione illâ quae in vobis*. In principio enim Ecclesiae erant acerrimae et obstupescere, tanquam ad rem novam Christi religionem. QUI AD TENTATIONEM VOBIS FIT, quem Deus accidere vobis permittit ad examen et experimentum patientiae vestrae, ut ea toti mundo imitoscet. QUASI NOVI; Graecè, *peregrini*, et insoliti. ALIQUOI VOBIS CONTINGAT; nam Deus electos suos igne examinare et tanquam aurum in fornace probare solet, nec à protomyrte Abel usque ad ultimum electum in fine saeculi nascentium cessabant persecutiones, inquit Beda.

VERS. 15. — SED COMMUNICANTES CHRISTI PASSIONIBUS, sed quia in igne isto tribulationum particeps estis passionum Christi, quas à principio vite usque ad mortem crucis perpressus est, GAUDETE, gaudio potius exultate quam tristitiâ dejectionum: gloriosum enim est membrum esse simile suo capiti, nullum qui suo duci. Ut ET IN REVELATIONE GLORIAE EJUS, ut etiam postea, quando toti mundo revelabitur gloria ejus, et vivorum ac mortuorum iudex gloriosus in nubibus apparebit, GAUDEATIS EXULTANTES, gaudio

magno et insolito, quod etiam in exultationem et gestum corporis erumpet, cum beatitudo animæ in gloriam etiam corporis resultabit.

VERS. 14. — SI EXPROBRAMINI, si probris et maledictis afficiamini, in NOMINE CHRISTI, propter nomen Christi, à quo Christiani appellantur, et cujus profitemini religionem, BEATI ERITIS, beatitudine aeternâ, si cetera que sunt ejus religionis impleratis. Græcè, sine ullo verbo substantivo, *beati*, spe estis in hoc seculo, re eritis in futuro. QUONIAM QUOD EST HONORIS, GLORIÆ, ET VIRTUTIS DEI; quia id in quo consistit vera honor, vera gloria, et vera virtus, seu fortitudo; que dona non à se ipsis, sed à Deo homines accipiunt. ET QUI EST SPIRITUS EJUS, et Spiritus Dei cum omnibus istis suis donis, SUPER VOS NEGUSCIT, inhabitans et insidens animas vestras, agnans vos, et docens per vias rectas: *Filii enim Dei Spiritu Dei aguntur*, ad Rom. 8, v. 14; unde similes Christo capiti vestro estis, de quo dicitur: *Requiescat super eum Spiritus Domini*, Isaiæ 11, v. 2. Non est igitur ignominiosum, sed honorabile, non ingloriosum, sed gloriosum, non infirmum, sive infirmitatis signum, sed potius virtutis et fortitudinis, exprobrari et pati pro Christo, idèque beati sunt qui pro eo merentur pati. Textus Græcus magis succinctè: *Quoniam gloria et Dei Spiritus super vos requiescit*; idè beati eritis quia Spiritus gloriæ et beatitudinis largitur, qui est Dei Spiritus, requiescit et habitat in vobis. Spiritus enim iste est *pignus* et *arrha hereditatis nostræ*, que est beatitudo aeterna, ad Ephesios c. 1, v. 14. Græcus unâ sententiâ auctor est quam textus Latinus: addit enim: *Qui secundum ipsos blasphematur, secundum vos autem glorificatur*; qui Spiritus Dei super vos requiescens, per infideles, qui eum ignorant, maledicit; per vos autem, qui ejus in vobis sentitis operationem, laudatur et glorificatur. Præpositio *secundum*, adhuc alibi pro præpositione *per* usurpatur, ut 1 ad Cor. 12, v. 8.

VERS. 15. — NEMO AUTEM VESTRUM PATIATUR, supplicio aliquo corporali afflictor peccans in leges seculi hujus justas, ut homicida, qui *pena* etiam capitali ut hodie puniebatur legibus Romanorum, quibus tunc subdite erant Pontus, Galatia, et cæteræ provincie quæ incolebantur Judæi, ad quos scribit S. Petrus. AUT FER, qui legibus Romanis non extremo supplicio, sed mitius puniebatur. AUT MALEDICES, convicator et diffamator, adversus quos agi injuriarum poterat tam civiliter quam criminaliter. Græcè tamen, *maledicus*, quales præter homicidas sunt qui dolo malo alios mutant, vulnerant, etc.; specialiter etiam propter facinorosis atrocitatem vocantur, qui ad nocendum magicis artibus utuntur. AUT ALIENORUM APPETITOR; Græcè unico verbo composito, *alienorum episcopus*, sive inspector et speculator, quales sunt homines rapaces, qui rebus alienis insidiando occasiones et modos speculantur ut surripiant; unde non male interpres vertit, *alienorum appetitor*, quia emissit illi oculi, ut loquatur Comicus, et attenta inspectio reum alienarum, ex appetentiâ et aviditate habendi ori-

tur. Œcumenius tamen interpretatur curiosum inspectorem norum alienorum, ut quod calumniatur inveniat; hoc enim, inquit, seclési ac veteratoris, et in omne malum prompti animi iudicium est.

VERS. 16. — SI AUTEM (patiatur) UT CHRISTIANUS, quia Christi fidem et religionem proficitur, que apud infideles invidia est. Nomen Christianorum primò discipulis Christi inditum est Antiochiæ, Actor. 11, v. 26, ab ipsismet Antiocheis infidelibus, ut quidam existimant; sed S. Athanasius à S. Petro et Barnabâ aliiisque ibi discipulis communi consilio nomen istud impositum dicit, ut fideles non tantum ab infidelibus Judæis et gentilibus, sed etiam ab hæreticis nomine tenis solum Christianis distinguerentur, et ut impleteret illud: *Vocabitur tibi nomen novum*, Isaiæ 62, v. 2. Ab infidelibus autem Christiani non tantum Christiani, aut Chrestiani, sed etiam Nazareni, aut Galilei, aut Sybilliste appellabantur, quia ad confutandum gentilibus libris Sybillarum sæpè utebantur. NON ERUBESCANT, nam pro virtute pati non erubescendum, sed gloriosum est; unde subdit: *GLORIFICET AUTEM DEUM*, laudet et gratias agat Deo ipsi donatum esse, non tantum in Christum credere, sed pro Christo etiam pati, ad Philipp. 1, v. 29, et Lucas: *Ibani gaudentes à conspectu concilii, quia digni habiti*, etc., Actor. 5, v. 41. *IN ISTO NOMINE*, in istâ re; nomen enim, ut verbum, more Hebræorum, pro re ipsâ sæpè ponitur; aut certè, in isto nomine, id est, hæc de causâ; nam nomen pro causâ et titulo rei solet etiam usurpari. Non intelligi autem hæc nomen Christi videtur colligi ex Græco, in parte istâ, ex hæc parte, et propter hanc causam; quo modo particula, in parte, sumitur etiam ad Coloss. 2, v. 16.

VERS. 17. — QUONIAM TEMPUS EST (hæc vitâ durante) UT INCIPIAT JUDICIUM, quo Deus peccata hominum puniat, quia justus est, et ne peccata videantur ipsi placere. Judicium autem istud jam incipit, ut in iudicium universale tandem aliquando desinat. A dono DEI, à Dei domesticis, seu electis, qui sunt in ecclesiâ, que est domus DEI. Ii enim temporalliter flagellantur in hoc seculo, ne aeternaliter torqueantur in futuro; nam electi multa peccata venialia, et quandoque mortalia committunt, à quibus igne tribulationum purgari debent. Deinde nullus est hominum tantâ justitiâ preeditus, cui non sit necessaria tentatio tribulationis, vel ad perficiendum, vel ad confirmandum, vel ad probandum virtutem, ait S. Augustinus, lib. 22, cap. 20, contra Faustum. SI AUTEM FERREMUS A VOBIS, si autem vindicta DEI primùm incipit à suis electis, nec illis parcat quos diligit, quis FIVUS EORUM, quale erit finale iudicium reproborum. Sicuti aeterna beatitudo dicitur finis ultimus electorum, ita aeterna damnatio est finis reproborum, qui in illo miserie statu sine fine alio permanebunt. QUI NON CREDENT DEI EVANGELIO? Græcè, qui *discredant*, seu renunt credere, pertinaces scilicet in suâ infidelitate. Quantâ enim illic ferri distinctione quos reprobat, si hæc sic cruciat quos amat! inquit Beda; si sic flagellantur filii, quid debent sperare servi nequissimi? sicuti enim *aliter agricola parat sal-*

com sarmentis fructuosus, aliter infructuosus, ita Deus nec probis nec reprobis parcat, illis purgandis, istis amputandis, inquit ibidem Augustinus; quod probat exemplo S. Pauli, qui, ne magnitudo revelationum eum extolleret, traditus à Deo fuit angelo colaphizanti, 2 ad Cor. 12, v. 7, qui tamen alios tradebat Satanæ ne discerent blasphemare, 1 ad Timoth. 1, v. 20.

VERS. 18. — ET SI JUSTUS VIX, agrè et cum multo labore, ut vox Græca proprie significat, SALVANTUR; Græcè, *salvatur*, ad salutem aeternam ei destinatam pervenit; nam propter culpas etiam leves Deus in hæc vitâ igne tribulationum eum purgat, et flagellis virtutem ejus exercet; non quòd liberare justum laboriosum sit Deo, inquit Beda; sed ut ostendatur meritò damnatum esse naturam propter peccatum primi hominis, non vult facillè de tanto malo etiam omnipotens liberare; alias cor quantumvis durum potest infusa gratiâ profusè emollire: *Gratia enim quæ humanis cordibus tribuitur, à nullo corde duro respicitur; idè quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur*, inquit Augustinus, cap. 8 lib. de Prædestinatione sanctorum. IMPUS, à Deo prorsus aversus, ut Œcumenius interpretatur; ET PECCATOR, simplex etiam peccator, cujus vita, licet non planè aversa sit à Deo, peccat tamen mortalitèr. Possunt tamen impius et peccator accipi pro eodem, quia qui peccat, impiè agit, cum ita se gerat ac si Deum nullum esse existimaret, ait idem Œcumenius. UBI PAREBUNT; Græcè, *ubi parebit*? Ubi comparebit in iudicio? nullibi comparere audebit timore tam districti et tremendi iudicis; cogetur tamen à Deo et angelis, Dei ministris, comparere ad sinistram inter hæcos. Hæc formulâ loquendi, intelligitur quomodo non parcatur impiis tantam sarmentis præcisus ad combustionem, quando justis non parcitur propter perficiendam purgationem, ait Augustinus, lib. 22, cap. 20, contra Faustum. Hinc etiam animæ immortalitas et fidei christiane veritas probari potest, inquit Cartusianus, quia videmus impius quosdam usque ad ultimam senectutem abundare et frui omnibus hujus vitæ commoditatibus; pios verò quosdam multis exerceri tribulationibus. Si autem anima non manet à corpore superstes ut bonorum aut malorum mercedem post hæc vitam recipiat, ubi Dei justitiâ ubi providentiâ est? alius enim *miserabilioribus sumus omnibus hominibus*, ait alter Apostolus 1 ad Cor. 15, v. 19. Hunc locum ex Proverbiorum 11, v. ultimo, juxta versionem Septuaginta citat apostolus Petrus; quem S. Hieronymus ex Hebræo sic vertit: *Si justus in terrâ (in hæc vitâ) recipiat pœnas suorum delictorum, quomò magis impius et peccator in futurâ vitâ recipiet condignam mercedem suorum peccatorum!* Non significatur ergo electos in die iudicii periclitatos esse de suâ salute, sed in hæc vitâ per mul-

tos labores, et macularum, quas subinde contrahunt, purgationes ad eam pervenire.

VERS. 19. — ITAQVE, cum res ita se habeat, et via salutis sit tam arcta et difficilis; ET IN QUI PATIANTUR; etiam horum eos qui persecutiones et tribulationes in hoc mundo patiuntur, SECUNDUM VOLUNTATEM DEI, inferentem aut permittentem eas tribulationes ipsis inferri. Utraque autem Dei voluntas, sive faciat ipse, sive fieri permittat, justa est, quia *justus Dominus in omnibus vis suis*, psalm. 144. FIDELI CREATORI, qui sibi commissa et apud se deposita fidelitèr servat, COMMENTED ANIMAS SUAS, tradant ei velut in depositum, omnem sollicitudinem suam *proficientes in eam, quoniam ipsi cura est de nobis*, ut cap. sequenti, v. 7. Petrus dicit; Dei enim gratiæ in omnibus perfectè imitari oportet, et nihil suum reputare, quoniam quidem salubriter prohibeamur in nostro opere aliquid nobis tantquam nostrum vindicare, ait S. Fulgentius ex doctrinâ sui magistri Augustini et Apostoli, qui ait *Deum operari in nobis velle et perficere*, ad Philipp. 2, v. 15; idque non suadendo tantum et illuminando intellectum, sed miro et ineffabili modo inclinando voluntatem, ut ait S. Augustinus, cap. 20, lib. de Prædest. sanctorum. Nec tamen iudicè oportet otiosi, sed in BENEFACTUS; Græcè, in *beneficentiâ*, seu in *benefaciendo*, id est, bonis interim operibus operam dando; quia, licet Deus, cui commendamus animas nostras, et in quem omnem nostram sollicitudinem projicimus, operetur ista in nobis, non tamen sine nobis; sed ita tamen ut non nos, sed ipse incipiat, et gratiâ suâ nos præveniat; tude non tantum ipsum opus, sed operis etiam conatum ei tribuere debemus. Totum quippe dandum est Deo, nec aliquid boni est de quo tantquam de nostro, quod nobis non dederit Deus, gloriarî possumus, inquit S. Augustinus, cap. 19, de Dono perseverantiæ, et ante ipsum S. Cyprianus: *In nullo gloriantur est, inquit, quando nostrum nihil est*. Ridet verò Augustinus, cap. 17, de Dono perseverantiæ, eos qui dicunt tali predicatione audientibus plus desperationis quam exhortationis afferri: *Hoc enim est dicere, inquit, tunc de sua salute hominem desperare, quando spem suam non in se ipso, sed in Deo didicerit ponere, cum tamen propheta clamet: Maledictus omnis qui spem habet in homine*, Jerem. 17, v. 5. Et idem Augustinus, cap. 11, de Prædest. sanctorum: *Miror, inquit, homines infirmati suæ se male committere, quam firmitati promissionis Dei*. Et objiciens sibi ex persona Pelagianorum: *Sed incerta est mihi, inquit, de me ipso voluntas Dei*; respondet: *Quid ergo? tuane tibi voluntas de te ipso certa est, nec times? Qui videtur stare, vident ne cadat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmitati potius quam infirmitati fidem suam, spem, charitatemque committit?*

CAPUT V.

I. Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis Christi passionum; qui et ejus, que in futuro revelanda est, gloriæ communicator;

CHAPITRE V.

I. Je vous prie donc, vous qui êtes prêtres, étant prêtre aussi comme vous, et témoin des souffrances de Jésus-Christ, et devant participer à sa gloire qui sera un jour découverte :

2. Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontaneè secundùm Deum; neque turpis lucri gratià, sed voluntariè;
5. Neque ut dominantes in clericis, sed forma facti gregis ex animo.
4. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipientis immarcescibilem gloria coronam.
5. Similiter, adolescentes, subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.
6. Humillamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis :
7. Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.
8. Sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, querens quem devoret;
9. Cui resistite fortes in fide; scientes eandem passionem et, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.
10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passus ipse perfecit, confirmabit, solidabitque.
11. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum. Amen.
12. Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitrator, breviter scripsi; obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statim.
15. Salutem in Ecclesia, quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius meus.
14. Salute invicem in osculo sancto. Gratiæ vobis omnibus, qui estis in Christo Jesu. Amen.

2. Paisez le troupeau de Dieu qui vous est commis, veillant sur sa conduite, non par une nécessité forcée, mais par une affection volontaire qui soit selon Dieu; non par un honteux désir du gain, mais par une charité désintéressée;
3. Non en dominant sur l'héritage du Seigneur, mais en vous rendant les modèles du troupeau, par un vertu qui naît du fond du cœur.
4. Et lorsque le prince des pasteurs paraîtra, vous remporterez une couronne de gloire qui ne se flétrira jamais.
5. Vous aussi, jeunes gens, soumettez-vous aux prêtres. Tâchez de vous inspirer l'humilité les uns aux autres, parce que Dieu résiste aux superbes, et donne sa grâce aux humbles.
6. Humiliez-vous donc sous la puissante main de Dieu, afin qu'il vous élève dans le temps de sa visite.
7. Jetant dans son sein toutes vos inquiétudes et vos peines, parce qu'il a soin de vous.
8. Soyez sobres, et veillez; car le démon votre ennemi tourne autour de vous comme un lion rugissant, cherchant qui il pourra dévorer.
9. Résistez-lui donc, en demeurant fermes dans la foi, sachant que vos frères qui sont répandus dans le monde souffrent les mêmes afflictions que vous souffrez.
10. Mais je prie le Dieu de toute grâce, qui nous a appelés en Jésus-Christ à son éternelle gloire, qu'après que vous aurez souffert un peu de temps, il vous perfectionne, il vous fortifie, et vous affermisse sur un solide fondement.
11. A lui soit la gloire et l'empire dans les siècles des siècles. Amen.
12. Je vous ai écrit, ce me semble, assez brièvement par notre frère Silvain, qui est un homme fidèle, vous déclarant et vous protestant que la vraie grâce de Dieu, est celle dans laquelle vous demeurerez fermes.
15. L'Église qui est dans Babylone, et qui est élue comme vous, et mon fils Marc, vous salue.
14. Saluez-vous les uns les autres par un saint baiser. Que la paix soit avec vous tous qui êtes en Jésus-Christ. Amen.

COMMENTARIA.

VERB. 1. — SENIORES ERGO; Græcè *presbyteros*; quod nomen Græcum interpres meliùs reliquisset, ut fatetur Erasmus et alii, quia *presbyter* hic non etatem senilem, sed episcopale et pastorale munus significat, ut patet ex v. 2, ubi monet ut pascant greges suos; unde etiam illi quos S. Lucas, Actor. 20, v. 17, vocat *maiores natu*, seu seniores, Græcè *presbyteros*, mox, v. 28, *episcopi* appellantur. Particulari ergo adest à textu Græco; potest tamen significare illationem ex v. 18 præcedentis cap.: Si justus vix salvabitur, ergo videte, episcopi et pastores, ut greges vestros pascatis, et munere vestro sollicitè fungamini, etc. QUI IN VOBIS SUNT, qui inter vos sunt, et vobis præsent. ONSERVO. Subditos suos orat cum imperare posset, quia superiorum preces sæpè plus valent quàm imperia. CONSENTIOR; Græcè, *compresbyter*. Vocat se non summum sacerdotem, aut summum pontificem, sed *compresbyterum*, aut *coepiscopum*, ut isto humilitatis exemplo eos doceat quomodò subditos suos tractare debeant, non ut dominantes in clericis, sicut infra v. 5 dicit. Ita etiam familiaritas et dignatio, quæ superior inferioribus salvâ auctoritate se quodammodo æquat, amorem magnum et benevolentiam conciliat; quæ de causâ Julius Cæsar,

primus Romanorum imperator, milites suos commilitones appellabat, ut Sætonius narrat. ET TESTIS CHRISTI PASSIONEM, testis fidei christiæ per passionem pro Christo toleratas, aut per passionem Christi passionibus similes; dicuntur enim *testes*, Græcè, *martyres*, qui tribulationes et mortem ipsam pro Christo patiuntur, et non tantum verbis, sed rebus ipsis, fidem et religionem Christi testantur. Beda tamen et multi hoc sic accipiunt, quasi Petrus dicat se interfuisse tanquam testem Christo patienti in horto, in domo Caiphe, Pilati, et juxta crucem. Sed quod primo diximus, ex antithesi ejus quod sequitur magis videtur esse ex mente Apostoli. QUI ET EUS QUÆ IN FUTURO, in extremo judicii die, REVELANDA EST, toti mundo manifestanda est, quando judex in nobis apparebit; GLORIÆ Christi, quæ in animâ et corpore gloriosus apparebit; COMMUNICATOR, communicans et particeps jam sum in æternâ Dei prædestinatione; sicut enim passionibus Christi jam communico, ita postmodum gloriæ ejus communicabo; si enim *commortui sumus, et convivemus; si sustinebimus, et coregnabimus*, 2 ad Timoth. 2, v. 12. Spe autem ejusdem participationis gloriæ Christi tacite eos ad viriliter certandum et communicandum Christi passionibus

animat. Quidam hinc colligunt S. Petro suam ad æternam gloriam prædestinationem revelatam fuisse.

VERB. 2. — PASCRE, verbo doctrinæ, exemplo vite, oratione, sacramentis, elemosynis tam corporalibus quam spiritualibus. *Verbum pascendi* à rectoribus ovium irrationalium, ad rectores rationalium transferitur; unde Homerus regem, *pastorem populorum* sæpè appellat; et Jeremia 3, v. 15: *Dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientiâ et doctrinâ*. Dulce autem S. Petro erat verbum pascendi, inquit Cathusianus, quod ter ei à magistro suo Christo inculcatum fuerat: *Pasco oves aut agnos meos*, Joan. 21, v. 15. QUI IN VOBIS EST, qui in potestate vestrâ et sub regimine vestro est; unde aliqui vertunt, *qui penes vos est*; nam esse penes aliquem non tantum significat apud, sed in dominio et potestate esse. GREGEM DEI, Christi Dei, quem mox, v. 4, principem pastorum appellabit. Singuli ergo pastores ita greges suos pascere debent, tanquam uni supremo principi pastorum, ejus sunt omnes oves, rationem se reddituros esse scient. Jure autem Petrus, cui Christus totius gregis sui, id est, Ecclesiæ universalis, curam commiserat, mandat inferioribus pastoribus ut quisque gregem Dei qui secum est sollicitè gubernatione tutelet, inquit Beda. PROVIDENTES, superintendentes, et attentè prospicientes quasi ex aliori speculâ suprasubjectum gregem, ut vox Græcæ propriè significat, quam *episcopisantes* vertere possemus. NOX COACTE; Græcè, *non necessario*, non ex rerum temporalium necessitate compulsi, quomodò multi, potius quàm ex amore Dei aut ovium, pastorales curas suscipiunt, non habentes aliunde unde vivant, inquit Beda. SED SPONTANEÈ, voluntariè, libenter, et ex affectu spiritualis boni suarum ovium. SECUNDUM DEUM, secundum Dei voluntatem, qui prohibet nos mercedem temporalem primariò intendere, sed premia æterna et Dei honorem principaliter aspicere. Spontaneum pastorem à coacto distinguit Paulus quando ait: *Si volens hoc ago, mercedem habeo; si autem inivitus, dispensatio mihi credita est*, 1 ad Cor. 9, v. 17; qui enim voluntariè et ex animo evangelizat, aut munere pastorali fungitur, ampliam mercedem à Deo accipit; qui verò inivitus aut necessitate coactus, est instar meri dispensatoris, qui iis quibus domini sui bona dispensat, magis prodest quàm sibi ipsi, ut interpretatur Augustinus. NEQUE TERPIS LUORI GRATIA, propter temporale lucrum turpiter ex lucrare tam sacro et divino captandum. Dicitur ergo lucrum turpe non tam in se, quàm quia ex affectu turpi captatur à pastoribus et ecclesiasticis avaris, qui ex beneficiis suis student ditescere. SED VOLUNTARIÈ; Græcè, *prompto animo*, ut Arius et alii vertunt, id est, ultroneo et alacri animo ex solo intuitu spiritualis commodi ovium, sicuti veri pastores; non intuitu temporalis lucri, ut mercenarii solent, qui ideò non ad gregem, sed ad lucrum promptum animum habent, inquit Cajetanus; unde quando illis lucri temporalia subtrahuntur, curam ovium abiciunt, aut negligentius eas curant, quia lac et lanam, non ovium salutem, querebant: *Mercenarii enim lupi*

S. S. XXV.

veniente fugiunt, Joan. 10, v. 12; aut si oves suas non deserunt, sunt quales describit propheta, *speculatores cæci, canes muti non valentes latrare*, Isaie 56, v. 10. Igitur episcopi et pastores debent Ecclesiam suam ædificare, ait Beda, sicut olim Israeliticæ tabernaculum, quod Ecclesiæ figura fuit; nam Israeliticæ voluntariè et certam plura contribuerunt quam necesse esset ad fabricam, et artifices ipsi spontè se obtulerunt ad faciendum opus, Exod. 36, v. 2.

VERB. 5. — NOQUE UT DOMINANTES IN CLERICIS; Græcè, *ut dominantes clericis*; vel tanquam dominatum exercentes adversus clericos, sive Ecclesiæ particulariæ, que singulis episcopis quasi per sortem obtulerunt; clericus enim Græcè, *sortem* Latine significat; unde, *si dormitis inter medios clericos*, psalm. 67, id est, inter partes que singulis in sortitione obtulerunt in primâ illâ divisione terre promissionis, que à Joscus facta est per sortem ex mandato Dei, Josue 1, v. 6; hinc passim in Scripturâ partes illæ vocantur *sortes*; Græcè, *cleri*; Hebraicè, *goraloth*, ut sors filiorum Juda, Ruben, etc. Quia deinde olim hæreditates et officia per sortes distribui solebant, hinc quævis hæreditas et officium, tam seculare quàm spirituale, solet sors appellari. Illi autem episcopi et pastores dominantur suis clericis, qui non tanquam patres suis filiis, sed sicut domini suis mancipiis asperè et superbè imperant, lucrum ac honorem suum magis æstimantes quàm spirituale bonum subditorum; unde similes sunt tyrannis, qui in hoc à legitimis principibus secularibus distinguuntur, quod omnia ea referant ad commoda et gloriam suam, que veri principes referunt ad subditorum utilitatem. Illi quoque episcopi et pastores dominantur in clericis, inquit Oecumenius, qui pompâ vestium sybariticâ mensâ, principes seculi imitantur, et adversus suos subditos se erigunt. S. Hieronymus verò per *cleros*, non totos episcoporum aut pastorum greges, sed inferiorum clericorum ordines intelligit, qui in Ecclesiâ specialitèr sunt clericus, sors, et pars Domini, ejus servitio dedicati sunt; sicuti olim Levitæ servientes in tabernaculo et templo; quamvis etiam è contra Dominum diceretur clericus et pars hæreditatis ipsorum, quia nullam partem sortiti erant in divisione terre promissionis, sed tanquam filii et domestici Dei ex portione domini, id est, ex decimis et oblationibus que debebantur Domino, vivebant. SED FORMA (Græcè, *typi*, seu exemplaria) FACTI GREGIS, sed fieri debetis formulæ quedam et exemplaria in que grex vester aspicat, ut ad eorum similitudinem mores suos componat, et ut oves Jacob ex aspectu virgurarum similes factus concipiatur; exempla enim magis movent subditos quàm verba. Unde Paulus ad Titum insule Cretæ archiepiscopum: *In omnibus tempus præbe exemplum honorum operum, in doctrinâ, in integritate, in gravitate*; quando enim pastor per abrupta graditur, grex ejus in præcipitum labitur, ait S. Gregorius; et quia stultè egerunt pastores, et Dominum non quaesierunt, propterea grex eorum dispersus est, Jeremia 10 v. 21; quomodò enim alios formare possunt, qui ipsi infor-

(Vingt-six.)

mes et monstris sunt? Monstruosus autem pastor est, ut majora crimina faciantur, qui modò calcem Domini signat, modò talis agitat, qui in avibus coeli iudit, aut canes insolat, ait S. Gregorius. Væ ergo, væ æternum prelati et presidentibus vitam carnalem, negligenter, scandalosam ducentibus, quia universa subditorum peccata in ipsos redundabant, inquit Carthusianus. Ex ANIMO, exempla illa virtutum que subditis præbent, ex corde et amore erga Deum et salutem spirituales omnium procedant, non fingantur ex hypocrisis, ut videantur ab hominibus. Particula tamen hæc, *ex animo*, abest à textu Græco. Per tres ergo illas superiores particulas, *non concite, non turbis lacri gratiâ, non ut dominantes in clericis*, indicantur tres generales vitiosas fines, propter quas ambiri solent pastoratus et dignitates ecclesiasticæ; nempe fuga pauperum, avaritia, et superbia.

VERS. 4. — *ET ECCE APPARUIT*, in iudicio universalis, redditurus unicuique prout gessit sive bonum sive malum, PRINCEPS PASTORUM, id est, Christus, qui et omnium et pastorum princeps, archipastor, et Dominus est, ut pote qui oves et pastores proprio suo sanguine emerit. Unde non repugnat quòd Romanus Pontifex dicatur etiam archipastor et princeps pastorum, quia id habet participativè tantum et tanquam supremus Christi in terris vicarius, neque est Dominus omnium sicuti Christus. PENOITENS, tanquam premium providentiæ et curæ vestre pastoralis, IMMARCESCIBILE GLOBE COBOSAM, gloriosam coronam, que est vita æterna, que nullo fine desinit, nullo fastidio marcescit. Significat ergo vitam æternam reddi bonis operibus ex iustitiâ, sicuti olim coronæ ex floribus aut foliis lauri, oleæ, quercus, etc., contextæ donabantur victoribus in studio et agone: sed illæ celeriter marcescebant, et exarscebant; corona vero gloriæ, quam reddet Christus, æterna est et immarcescibilis. Thomas Anglicus per coronam gloriæ intelligit aureolam doctorum et predicantium verbum Dei, que est premium quoddam accidentale, sicut aureola virginum et martyrum.

VERS. 5. — SIMILITER, simili modo et reciprocè; videtur enim respicere ad versum primum, ubi episcopos et pastores vocat seniores, quibus iam junioribus correlativè opponit, et officii sui admonet. ADOLESCENTES; Græce, *juniores*, inferiores et subditi seniorum; maxima enim turba subditorum solet esse adolescentium, aut saltem ætate juniorum suis episcopis et pastoribus præsertim olim circa prima tempora Ecclesiæ, quando senes tantum aut ætate valde maturi solebant assumi ad regimen aliorum. Hinc etiam Romanus ad reipublice sue regimen concilium ex senibus instituit, quem idèò senatum patrum appellavit: « Delecti, inquit Sallustius, quibus corpus ævis infirmum, ingenium sapientiæ validum erat, reipublice consultabant: hi vel ætate vel similitudine curæ patres appellabantur. Multi tamen interpretes *adoloscentes* et *juniores*, non tantum pastoribus subditos, sed generaliter qui ætate juniorum sunt intelligunt; nam tales etiam aliquam reverentiam senioribus impertiri debent, propter experientiam et virtutes quas longo usu

senes acquisivisse supponitur: unde illud: *Coram cano capite consurgite, et honora personam senis*, Levit. 19, v. 32. Etsi verò senectus sit signum virtutis, hoc tamen signum aliquando deficit, ait S. Thomas 2-2, quæst. 65, art. 5, hinc illud: *Senectus venerabilis est, non diuturna, nec amorum numero computata*, Sapient. 4, v. 8. CREDUNTUR ETIAM Hispani, Itali, Galli, dominum vocare *signor, signore, seigneur*, quasi *seniorem*, quia juniores cæteris paribus debent seniorum tanquam dominos honorare. SUBMITI ESTOTE, per obedientiam; magnum enim est inobedientiæ vitium, ait S. Bernardus, per quod angelus cælum, homo paradysum, Saul regnum, perdidit. SENIORIBUS, presbyteris, sive episcopis et pastoribus vestris, ut v. 1 exposuimus: *Obedite præpositis vestris et subijcete eis*, ad Hebr. 13, v. 17. Non erat autem nempe plura præcipere subditis quam subjectionis præceptum, ait Bedæ, quia senioribus, v. 3, præceperat ut essent forma commissi sibi gregis: unde sufficiebat ut juniores aspicerent in formulis et exempla seniorum, ut cætera omnia discerent. Ne autem seniores, qui aliis præsent, putarent se exceptos esse ab officiis humilitatis, addit: *OmnES AUTEM INVICEM*. Uniusquisque erga alterum, etiam superior erga inferiorem. HUMILITATEM INSGULAT, exhibete et ostendite; Græce, *humilitatem induite*, tanquam formosam vestem, injecta fibulâ arètè corpori adhaerentem, ut quidam vocis Græcæ energiam explicat; quasi S. Petrus omnes tam inferiores quam superiores admonet ne pretiosis vestibus corpus ornent, sed potius humilitate et pietatè modestiæ erga alios, tanquam amictu pretiosissimo et quocumque incedant sibi adhaerente, se induant; qui enim superiores sunt dignitate, habent etiam quod in suis inferioribus venerentur, et se humilient, si cogitent eos esse imagines sanctissimæ Trinitatis, filios Dei adoptivos, membra Christi: *Multi enim unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*, ad Rom. 12, v. 4. Deinde cogitet superior quòd etsi dignitate sit maior, multos tamen habeat subditos gratiæ et claritatè majores, inquit Carthusianus; unde Paulus jubet nos honore *invicem prævenire*, ad Rom. 12, v. 10, et *in humilitate superiores sibi invicem arbitrari*, ad Philipp. 2, v. 3. *QUA DEUS SUPERBIS*, arguentibus se contra ipsum, RESISTIT, deprimendo et humiliando eos in hoc aut in futuro seculo; *IN MILIBUS AUTEM*, humilioribus senectus ipsos per Dei gratiâ, DAT GRATIAM, copiosiorem; gratia enim est instar pluvie, que de tumulis collium defluit ad profunda vallium. Vide que de hac eadem sententiâ diximus, Jacobi 4, v. 6. Valdè autem pensanda et magni ponderis est ista sententia, ait Carthusianus, idèòque princeps apostolorum et Jacobus frater Domini suis Epistolis inseruerunt; nullum enim est vitium generalius et per omnes homines magis diffusum quam superbia; hæc Luciferum cum demonibus, hæc primus parentes nostros perdidit, et eodem fermento lotam posteritatis massam. Sumpta verò est illa sententia ex Proverb. 5, v. 34, iuxta versionem Septuaginta, ubi S. Hieronymus ver-

tit: *Ipsè deludet illosos, id est, humiliabit et Iudibriò exponet superbos qui aliis illudant, et mansuetis dabit gratiam*, ubi humiles vocat mansuetos, quia mansuetè et modestè cum omnibus conversantur, nec adversis quemquam arroganter se elevant.

VERS. 6. — *HUMILITATEM* Igitur, humiliter ambulatè et cum timore, SUB POTENTI MANU DEI, que elevata est ut feriat et deprimat superbos. Manus Dei omnipotentiam ejus significat, quæ Deus decreta sue voluntatis tanquam manu dextrâ exequitur. Ut vos EXALTE, gloriâ cœlesti et æternâ, que est maxima gratia quam Deus dat humilibus. IN TEMPORE VISITATIONIS, in fine sæculi, quando visitabit gregem suum, dividetque oves ab hæcibus. Deus dicitur visitare tam eos quibus beneficia confert, quam quibus penas irrogat. In Græco abest genitivus *visitationis*, et putatur hic additus in Latino ex cap. 2, v. 12.

VERS. 7. — *OMNEM SOLICITUDINEM VESTRAM*, anxiam curam omnium rerum, que ad vos, sive in tempore, sive in æternitate pertinet. Vox Græca, quam interpres *solicitudinem* vertit, propriè significat anxiam quamdam sollicitudinem, que dividit et distrahit mentem, et, ut ait poeta:

...Animum nunc hæc, nunc dividit illuc,

Et rapti in partes varias...

Non prohibetur ergo modica cura que à Dei voluntate et providentiâ tota suspensa sit, ut anima quidquid evenierit de manu sponsi sui tranquillo animo excipere parata sit; cogitans omnia que in tempore et æternitate eveniunt, sapientissimè à Deo sic ordinata esse, ad bonum eorum et Dei gloriam. PRŒCIDENTES (celeriter et expeditè) IN EUM, inter brachia ipsius, que sunt bonitas et providentiâ. *Facta super Dominum curam tuam*, ps. 54, unde sententiam suam B. Petrus mutuatus esse videtur. *QUONIAM IPSI CURA EST DE VOIS*; Non ergo, inquit S. Augustinus, serm. 5, de Verbis Apostoli, *subducet se ut cadas, ille qui vos creavit, et de ipsis capillis vestris, securitatem vobis dedit*, Matth. 10, v. 30, Lucæ, 21, v. 18. *Quid ergo times hominem, ait ibidem Augustinus, ò homo in sinu Dei positus? Tu de illius sinu noli cadere, quidquid ibi passus fueris ad salutem valebit, non ad perniciem*. Fortassis inimicus novacula contra te armatus venit, secundum illud: *Sicut novacula acuta fecisti dotum*, ps. 54; igitur, inquit ibi Augustinus, *non nisi ad superflua tua radenda admittitur, sicut capilli corporis novacula sine detrimento carnis raduntur*. Imò etiam ista vita, inquit, cogitantibus aliam vitam inter superflua deputanda est; nam et martyres contempserunt illam. Cæterum, ista projectio omnium sollicitudinum et curarum in Deum, unicum et solidissimum est tranquillitatis hujus vite fundamentum; igitur oportet nos sub potenti manu Dei ita humiliari et cum timore incedere, ut tamen timor noster sit tranquillus, non sollicitus, projecta omni sollicitudine in Deum, et levando jugiter oculos nostros ad eum, sicut dicebat David: *Oculi mei semper ad Dominum*, psal. 24, et quasi illi diceretur, inquit ibi Augustinus, quid agis de pedibus tuis cum non ante te attendis? *Quoniam*

ipse, inquit Psalmista, *avellet de laqueo pedes meos*. Non est ergo necesse ut ille sit multum sollicitus de pedibus suis, qui oculos semper erectos habet ad Dominum, quia super talem Dominus ipse firmat oculos suos, et gressus ejus dirigit. Unde oculis alienis quasi utitur, juxta illud: *Instrum te in vita hæc quæ gradieris; firmabo super te oculos meos*, ps. 51.

VERS. 8. — *SOBRIUS ESTOTE*, in cibo, potu, somno et cæteris hujus vite commoditatibus et solatiis; usus enim moderatus horum omnium sub sobrietate et temperantiâ comprehenditur, juxta illud Christi: *Attendite ne graventur corda vestra in crapulâ et ebrietate, et curis hujus vite*, Lucæ 21, v. 34. Græcè, *curis vitalibus*, que pertinent ad victum et amicum, et vite hujus commoditates. Et VIGILATE; militibus enim civitatem custodiendis maximè necessaria est sobrietas et vigilie, ne commensationibus aut somno deditos hostis opprimat. *QUA ADVERSARIIS VESTER*, qui ex professa malitiâ humano generi adversatur, qui totius nature lapsus in primo parente causa fuit, nec cessat posteros ejus quos potest usque ad finem mundi peccatis insuper actualibus pertrahere in ruinam; et idèò merito ab Hebræis שָׂטָן, *Satan*, id est, *adversarius* et hostis per antonomasiam est appellatus. DIABOLUS, calumniator, à verbo Græco διαβολω, quod propriè trajicere et transfigere significat, quia calumniatores faculo lingue famam alienam transverberant et interficiunt. Lucifer autem princeps demonum per excellicantem diabolum appellatur, quia per se et ministros demones existimationem hominum perdere, et eos Deo invidios reddere perpetuò studet. TANQUAM LEO, rex et fortissimus animalium, cui nemo resistere facile potest; unde non est nobis collectio adversus carnem et sanguinem, id est, homines mortales, sed adversus principes et potestates, ad Ephes. 6, v. 12. RUCIENS (pre fame) CIRCUIT, circumambulat unumquemque nostrum, ut videat à quâ parte cum commodissimè invadere possit; licet enim regnum diaboli morte Christi destructum sit, ipse tamen regno depulsus per deserta et avia circumiens adhuc usque ad finem sæculi latrocinator, ait Origenes, lib. 5, in Epist. ad Rom.; circuit autem diabolus Lucifer per satellites suos demones, qui hic in aere nobiscum versantur ad tentationem et exercitium electorum; ipse vero diabolus princeps demonum per mortem Christi ejectus est foras, Joan. 12, v. 31, et missus est in inferni abyssum, et ibi relegatus usque ad mille annos, id est, ad tempora Antichristi, Apoc. 20, v. 2 et 5. QUÆRENIS, tanquam hostis clausos obsidens muros explorat que pars membrorum nostrorum minus stabilis sit, ejus aditu ad interiora penetret, ait S. Cyprianus, offert oculis formas illicitas, canorâ musicâ aures tentat, linguam convitio provocat, etc. QUEM DEVORET, spiritualiter occidat, ac eum quodammodo deglutiat et sibi incorporat; sicut enim iusti dicuntur membra Christi, ita impij membra diaboli.

VERS. 9. — *CUI RESISTITE*, sicuti milites sobrii et vigilantes resistere solent hosti qui dolo vel assultu

tenat invadere civitatem, FORTES IN FIDE; Græcè, *solidi in fide*, id est, scuto fidei solido et impenetrabili armati, divinis nempe future vite promissionibus solidè et immobiliter adherentes: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extingueri*, ad Ephes. 6, v. 16. Hæc autem fides non est sola, sed comitem charitatem habet, quæ pugnando et operando brachia movet: *Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur*, ad Galat. 5, v. 6. SCIENTES, considerantes et perpendentes ad solatium vestrum, quia levamen tribulationis quoddam est habere socios in tribulatione. EAMDEM PASSIONEM; Græcè, *eandem passionem*, similes tribulationes et afflictiones, ET QUÆ IN MUNDO EST VESTRE FRATERNITATI, fratribus vestris Christianis, qui per alias mundi partes dispersi sunt inter infideles et persecutores. *Fraternitas ergo hæc sumitur concretim*, ut Sup. c. 2, v. 17. FIERI, inferri ab infidelibus; Græcè, *perfici*, seu impleri, ut significet divino consilio, non casu accidere, ut Christiani ad impiis in hoc mundo multa potiantur, usque ad illam mensuram quam Dei prædestinatio præfinit.

VERS. 10. — DEUS AUTEM (PATER) OMNIS GRATIÆ, auctor et largitor omnium donorum gratuitorum, quibus electos suos perducit ad vitam æternam; QUI VOCAVIT NOS, per fidem: *Quos enim prædestinavit, hos et vocavit*, ad Rom. 8, v. 30. IN ÆTERNAM SUAM GLORIAM, ut æternæ suæ gloriæ participes faceret; hæc enim vocationis nostræ et omnium gratiarum quas in hac peregrinatione largitur, est finis. IN CHRISTO JESU, per Christi Filii sui meritum; hoc enim meritum fonte fluit omnes gratiæ quas Pater nobis confert à primâ vocatione usque ad ultimum æternæ gloriæ præmium. MODICUM PASSOS, modico tempore et leves tribulationes, si cum duratione et dignitate præmii comparentur: *Non enim sunt condignæ passionis hujus temporis*, etc., ad Rom. 8, v. 18; et: *Quod in præsentî momentaneum et leve est tribulationis nostræ*, etc., 2 ad Cor. 4, v. 17. IPSE PERFICIET, usque ad summum ædificiî spiritualis fastigium, quod est vite æternæ corona. Græcè, *ipse compaginabit*, sicuti ædificiî partes in unam compagem construi solent: unde hoc idem verbum interpretis vertit *instruere*, ad Galat. 6, v. 1. CONFIRMABIT, sicut ædificia jam perfecta anchoris ad novis columnis et fulcris firmantur, ut aeris tempestates et ventos diutius ferre possint; SOLIDARIQUE, Græcè, *roborabit*. Græcus adjicit etiam quartum verbum, *fundabit*. Quæ omnia sunt verba mecnica, ab ædificiî corporali translata ad spirituale ædificiî quod Deus inchoat in hac mortali vitâ, perficit verò, consummat et omnibus suis demùm partibus compaginat in futurâ vitâ, gloriæ culmen imponendo, et sic confirmando, solidando, et fundando suos electos, ut ab illo felicissimo statu nunquam decidere possint. In Græco hodiè verba illa sunt alterius modi et temporis, *perficiat, confirmet, solidet, fundet*, quibus optat tantùm sic fieri, non certo futurum dicit; quanquàm hæc certissimè eventura sint in electis, ad quos solos aut præci-

pue apostoli exhortationes et sermones suos dirigere solent.

VERS. 11. — IPSI GLORIA, ab omnibus debetur pro æternâ illâ gloriâ, et cæteris gratiis donis ad quæ electos suos vocat; ET IMPERIUM, potestas ab omnibus creaturis agnoscenda, quæ omnia potest et operatur secundum consiliû voluntatis suæ, ad Ephes. 1, v. 11. IN SECULA SECULORUM. AMEN, in omnem æternitatem. Vide eandem sententiam supra, cap. 4, v. 11. Sancti autem qui omnes actiones suas et omnia in Dei gloriam perpetuò referre solent, sæpè in tales apertas Dei laudes et glorificationem ex abundantâ cordis ebullunt.

VERS. 12. — PER SILVANUM, Epistolæ hujus latorem, non autem scripsoem, ut quidam existimant. Exprimit Epistolæ tabellarium, quia eo tempore pseudo-apostoli quidam falsis epistolis, quasi à veris apostolis missæ essent, solebant interdum fideles decipere, ut patet ex 2 Thess. 2, v. 2, et alibi. Hic autem Epistolæ hujus putatur esse Silas Hebræis dictus, Latinis et Græcis Silvanus, quem socium evangelicæ prædicationis in locum Barnabæ assumpsit Paulus, Act. 15, v. 40. FIDELIEM FRATREM VOBIS, quia non tantùm christianus, sed etiam Judeus natione erat, sicut isti ad quos Petrus scribit. Magnus autem inter discipulos Domini erat iste Silas: unde numeratur inter viros in fratibus, Act. 15, v. 22, et in principio duarum Epistolarum ad Thess. sub nomine Silvanii ponitur à S. Paulo ante Timotheum. UT ABIBITUR, BREVITER SCRIPSI, non aliam quamdam Epistolam, ut quidam male interpretantur, sed hæc ipsam: quod ut Syrus indicaret, vertit: *Hæc pauca scripsi*. Græcè autem, *perpauca scripsi*; nec enim verbis valdè proluxa est hæc Epistola, et amantibus breves videntur amicorum, de rebus præsertim magnis et jurandis, epistolæ: unde fortasse addit: *Ut arbitror*, quia ex eorum ferè affectu brevis vel proluxa æstimanda erat. Licet autem brevis sit verbis, sententiis tamen diffusa est, mirabiliterque præclara, inquit Carthusianus. OSECRANS, ut servetis ea quæ vobis scripsi. Sæpius autem filios et subditos suos præcibus mollior trahit, quam duris imperiis urget apostolorum princeps: *Charissimi, obsecro vos*, etc., 1 Pet. 2, v. 11; *Obsecro consensio*, etc., 1 Pet. 5, v. 10. ET CONTESTANS, et una testificans vobis tanquàm apostolus Christi, Magistro olim familiarissimus, et scientiâ fidei ac rerum divinarum abundè instructus, cui proinde meritò credere debetis, HANC ESSE VERAM, quidquid forte quidam pseudo-apostoli aliud vobis garriant, GRATIAM DEI, gratiam istam fidei christianæ quam prædicatione meâ, ut aliorum apostolorum suscepistis, adeo ut: *Licet angelus de caelo evangelizet vobis præterquam*, etc., ad Galat. 1, v. 8. IN QUÆ STATIS; in quâ gratiâ hactenus plerique vestrum, licet multis pulsati tentationibus, firmiter permanetis.

VERS. 13. — SALUTATE VOS ECCLESIA, salutem temporalem et æternam vobis optat ecclesia Christianorum, QUÆ EST IN BABYLONE, in urbe Româ,

quam figuratè Babylonem vocat, ait S. Hieronymus: *Babel enim Hebræicè confusionem significat*; Roma: verò eo tempore maxima omnium religionum et errorum confusio erat: et: *Cum omnibus dominaretur gentibus, omnium tamen gentium serviebat erroribus*, inquit idem Hieronymus. Unde Cornelius Tacitus, historicus gentilis, indignans religionem christianam sub Nerone in Urbem introisse: *Exitialis superstitio*, inquit, rursus erumpebat, non modò per Judæam, originem hujus mali, sed per Urbem etiam, sub principe Nerone, quòd cuncta undique atrocitas aut pendenda confluent celebranturque, 1 lib. 15 Annalium. Sicut etiam Babylon olim monarchiæ Orientis caput fuit, ita postea Roma caput Occidentis: unde à Romulo condita est Roma velut altera Babylon, et veluti prioris filia Babylonis, ait S. Augustinus, lib. 18, cap. 22, de Civit. Multas quoque inter veterem Babylonem et Romam similitudines enumerat Orosius: *Similis ortus, inquit, similis potentia, similis magnitudo, similia tempora, similia bona, similia mala*: notatque quòd sicut Babylon post annos 4164 eversa est, ita Roma anno Urbis conditiæ 1164, ab Alarico Gothorum rege capta et excisa fuit. Denique sicut olim iudei in mediò Babylonis sub Nabuchodonozore captivi inter idololatras debebant, ita parva Ecclesiæ Christi, inquit Thomas Anglicus, in mediò infidelitatis Romanæ Urbis, tempore S. Petri fulgebant. Nolo autem Petrus nomen Romanæ Urbis exprimere, quia volebat ab infidelibus sciri ubinam moraretur, si fortè Epistola ejus in manibus ipsorum venisset: vel etiam, et suspicaret Baronius, fortassè metuebat ne Claudius Cæsar eum redderet amico suo Herodi Agrippe, ex cujus vinculis Petrus ab angelo ereptus evaserat, Act. 11, v. 11. Calvinus verò et sectarii passim negant hic per Babylonem intelligi Romam, sed Babylonem Chaldaicam, ne S. Petrum sedisse Romæ, et Romanum Pontificem ejus esse successorem admittere cogantur, refellitque Calvinus nominatim Eusebium et S. Hieronymum qui hoc affirmant: argumentum autem Calvinus est quòd S. Petrus Jerosolymis adhuc erat in concilio apostolorum, Act. 15, v. 7, quod existimatur celebratum fuisse anno Christi 51, qui fuisset S. Petri in Sede Romanâ annus septimus: sed Petrus potuit Romæ Jerosolymam venire, et iterum Romam redivisse, ut ex S. Hieronymo ad Galat. 2, v. 9, notavimus. COLECTA, simul vobiscum ad fidei et vite æternæ gratiam electa. Beda et pleraque vetusta exemplaria legunt *collecta*: sed malè, ut ex Græco patet. Et

MARCUS, evangelista, non autem Joannes Marcus consobrinus Barnabæ, de quo mentio Act. 12, v. 12; Act. 15, v. 39, et alibi. Erat ergo Marcus evangelista tunc Romæ cum Petro, ubi rogatus à Cesarianis equitibus, ut narrat Clemens Alexandrinus, Latinè scribathe sum Evangelium, paulò antequam missus à S. Petro abiret ad regendam Antequam Alexandrinam anno Christi 45, Claudii imperatoris 5, S. Petri in Sede Romanâ 1, juxta calenium Baronii. FILIUS MEUS, in Christo per Evangelium à me genitus. Unde non videtur S. Marcus fuisse unus ex septuaginta duobus discipulis Christi, licet hoc tradat S. Epiphanius, dicatque eum fuisse è numero discipulorum qui scandalizati sunt propter illa verba Christi: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, etc., Joan. 6, v. 54; idèoque discessisse à Christo, sed reductum fuisse à S. Petro. Incertum etiam est, quod sine auctore scribit Nicephorus, Marcum fuisse S. Petri ex sorore nepotem: imò quidam etiam dixerunt, ut narrat Eusebius, fuisse filium S. Petri secundum carnem, colligentes hoc ex Act. 12, v. 12. Sed dupliciter falluntur, quia nec Maria illa, de qua ibi fit mentio, fuit uxor S. Petri, nec filius ejus Joannes Marcus est Marcus evangelista, ut paulò ante dixi. S. Augustinus vocat Marcum Matthei in Evangelio abbreviatorem, quia brevius complexus est plurima quæ magis diffusè Mattheus: aliqua tamen prout à S. Petro audiverat, sicut trinam Petri negationem, proluxè narrat quàm Mattheus.

VERS. 14. — SALUTATE INVICEM. Vox Græca propriè significat salutationem cum complexu. IN OSULO SANCTO, cum osculo inter amplectendum sancti et casti amoris indice: unde Græcè, *in osculo charitatis*; solent enim olim Christiani invicem salutantes se complecti et osculari, ut ad Rom. ult., v. 16, et alibi notavimus. GRATIA VOBIS OMNIBUS, a gratiâ cepit Epistolam, in gratiâ consummavit. A gratiâ gratiâ respersit, ut errorem Pelagianum omni locutionis suæ parte damnaret, ait Beda, et Ecclesiæ Christi non nisi per ejus gratiam salvari posse doceret. Græcè tamen: *Pax vobis omnibus*, sed pax nostra non est aliud quàm gratia, quâ Deo reconciliamur, et quâ benè operando pacem cum eo servamus. QUI ESTIS IN CHRISTO JESU, qui in unum Christi corpus mysticum per fidem, spem, et charitatem, esse coadunati. Notat Beda quòd, licet scribat nominatim Ecclesiis Ponti, Galatiæ, etc., significet etiam se omnibus omnino Christianis toto orbe dispersis scribere.

IN EPISTOLAM CATHOLICAM II

B. PETRI APOSTOLI

Præfatio.

Hanc secundam Epistolam in fine vite suæ, ut colligitur ex cap. 1, v. 14, et ad eosdem scripsit S. Pe-

trus, ad quos primam, ut patet ex cap. 5, v. 1. Verisimile ergo est scriptam esse Romæ, et ex ultimo